

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 4.10.2024:

HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025, Finavia Oyj:n asiantuntijalausunto

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto on pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa Finavia Oyj:ltä hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025.

Finavia kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Finavia on valtion omistama strateginen yhtiö, jonka toimintaa säätelee laki lentoasemaverkosta ja -maksuista (11.3.2011/210, 4§). Laissa on määritelty Finavian tehtävistä Suomen lentoasemaverkkoyhtiönä seuraavasti: Lentoasemaverkkoyhtiö ylläpitää, järjestää ja kehittää lentoasemaverkkoa ja -palveluita siviili-ilmailun, valtion ilmailun ja sotilasilmailun tarpeita varten. Lentoasemaverkkoon kuuluu säännöllisen reittiliikenteen lentoasemia ja yhteistoimintalentoasemia. Lisäksi lentoasemaverkkoyhtiö ylläpitää ja kehittää sotilaslentoasemia.

Koronan jälkeen Finavian liiketoiminta on ollut kokonaisuutena tappiollista. Taustalla vaikuttavat koronan ja Venäjän ylilentokiellon lisäksi muun muassa muutokset matkustustottumuksissa: Suomen lentoasemien matkustajamäärien kehitys koronapandemian jäljiltä on selvästi jäljessä Euroopan muiden lentoasemien keskiarvoon verrattuna. Finavialle strategisesti erittäin tärkeä Aasian ja Euroopan välinen vaihtomatkustus Helsinki-Vantaan kautta on edelleen vähäistä. Venäjän ylilentokiellon vaikutusten vuoksi Helsinki-Vantaan vaihtomatkustus on noin kolmasosa vähäisempää kuin vuonna 2019.

Helsinki-Vantaan vähäinen matkustajamäärä vaikuttaa kokonaisvaltaisesti Suomen lentoasemaverkostoon: Finavia saa pääosin tuottoonsa laskeutumis- ja matkustajamaksuina. Aiemmin Helsinki-Vantaan lentoaseman matkustajaperusteisilla tuotoilla pystyttiin rahoittamaan alueellisten 19 lentoasemien toimintaa. Vähäisten matkustajamäärien vuoksi myös verkostoliiketoiminnan toiminta on kokonaisuutena tappiollista.

Kohtaan 31.20 Lentoliikenteen ostot

Hallituksen esityksessä todetaan,

Lentoliikennettä voidaan ostaa paikkakunnille, joille matka-aika Helsingistä junalla on yli 3 tuntia. Suomen sisäistä lentoliikennettä kehitetään ensisijaisesti markkinaehtoisesti, mutta säännöllisen lentoliikenteen ostoilla turvataan huoltovarmuuden, vientiteollisuuden ja matkailun kannalta tärkeitä yhteyksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot osallistuvat kyseisten yhteysvälien rahoittamiseen. Vuonna 2023 Helsingin ja Savonlinnan välisessä ostoliikenteessä matkusti noin 2 100 matkustajaa. Helsinki—Savonlinna -reitin säännöllisen lentoliikenteen sopimus on voimassa 13.11.2023—19.12.2025. Vuonna 2021 käynnistynyt määräaikainen ostopalveluliikenne Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kemi-Tornion ja Kokkola-Pietarsaaren lentoasemien ja Helsinki-Vantaan lentoaseman välillä jatkuu määräaikaisesti maakuntien lentoyhteyksien turvaamiseksi. Sopimukset lentoliikenteen järjestämisestä viidelle maakuntakentälle ovat voimassa 29.4.2024—28.3.2026. Lentoliikenne Helsinki—Pori-välille kilpailutetaan Traficom ja Porin kaupungin toimesta ajalle 1.1.2025—27.3.2027

- Finavia toteaa, että Helsinki-Vantaan matkustajamäärien hidas kehittyminen Venäjän ylilentokiellon vaikutusten vuoksi vaikuttaa merkittävästi yhtiön taloudelliseen asemaan ja siten Suomen alueellisen lentoasemaverkoston ylläpitoon.
- Finavian tappioon vaikuttaa erityisesti voimakkaasti tappiolliset pienemmät alueelliset lentoasemat, joiden matkustajamäärät ovat vähäiset: Esimerkiksi matkustajamäärä Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kemi-Tornion ja Kokkola-Pietarsaaren lentoasemilla on pudonnut -62 % vuoden 2019 alkupuoliskoon verrattuna, ollen H1/2024 aikana kokonaisuutena 80 237 (vrt. H1/2019: 210 692). Yhtiö huomioittaa, että samaan aikaan matkailuvetoisten Rovaniemen, Ivalon, Kittilän ja Kuusamon lentoasemien kautta lensi yhteensä lähes 900 000 matkustajaa (+16 %) mikä on kokonaisuutena 55 % Finavian 19 alueellisen lentoaseman matkustajamäärästä.
- Yhtiö toteaa, että hallituksen esityksessä mainittu määräraha lentoliikenteen ostoille ohjautuu täysimääräisesti lentoja operoivalle lentoyhtiölle. Lentoasemien toiminta ei ole tukien piirissä, vaikka Finavia operoi lentoasemia tappiolla maakuntalentojen vähäisestä määrästä ja lentokoneiden matalista täyttöasteista johtuen. Käytännössä hallituksen esityksessä mainittujen alueellisten ostoliikennekenttien ylläpidolla on merkittävä vaikutus Finavian talouteen ja investointikykyyn.
- Yhtiö on laskenut, että **päätösperusteiset lentoliikenteen ostot tuottavat Orpon hallituskaudella kokonaisuutena 166 miljoonan kustannustaakan:**

- Ostoliikenteen julkinen tuki nykymallilla koko hallituskauden aikana yhteensä **94 M€**
 - luku sis. valtion, paikallisten ja alueellisten tahojen tuet laskettuna yhteen erilaisista tuki-instrumenteista
- Finavian tappiot ostoliikennekentillä yht. **50 M€**
 - Yhtiö ylläpitää ja kehittää jatkuvasti normaalin elinkaarihallinnan puitteissa mm. Kiitoteitä, asematasoa, terminaaleja ja lentoaseman alueita. Vähäisistä operaatio- ja matkustajamääristä huolimatta lentoaseman lakisääteisen tehtävän hoitaminen aiheuttaa yhtiölle jatkuvia kustannuksia mm. lentoaseman ylläpidon ja turvallisen toiminnan varmistamiseksi.
- Finavian investoinnit ostoliikennekentille yht. **22 M€**
 - Suomen lentoasemaverkosto pääosin rakennettu 1950-luvulla – sillä on kasvavat ylläpito, korjaus- ja investointitarpeet, joista tässä luvussa on huomioitu vain minimitaso.

= Yhteensä kokonaiskustannus hallituskaudella **166 M€**

- Vuositasolla tarkasteltuna, hallituksen esityksessä mainittujen ostopalveluliikennelentoasemien ylläpidosta aiheutuu jo entisestään tappiolliselle Finavialle vuosittain 20 milj. euron negatiivinen kassavirta.
- **Yhtiö toteaa, että mikäli ostoliikennettä jatketaan, tulee myös kyseisten lentoasemien rahoitukseen tulevaisuudessa varautua.**
- Yhtiö katsoo, että Suomen sisäistä lentoliikennettä tulisi hallitusohjelmassa lausutun mukaisesti ensisijaisesti kehittää ensisijaisesti markkinaehtoisesti. Valtion ostolentoliikenne ei edistä saavutettavuutta taloudellisesti eikä ilmastollisesti kestävästi. Yhtiö näkee, että valtion tuen kohdentamisella matkaketjujen kehittämiseen parannettaisiin suuremman joukon suomalaisten saavutettavuutta.
- Yhtiö kiinnittää lausunnossaan huomiota myös hallituksen esityksessä mainittujen lentoasemien pitkän aikavälin kehitykseen: Pienten lentoasemien matkustajamäärät ovat laskeneet jo vuosia ennen koronapandemiaa, eikä näköpiirissä ole yhtiön arvion mukaan tekijöitä, jotka vaikuttaisivat olennaisesti pitkäaikaiseen laskevaan trendiin. Tältä osin Finavia viittaa myös lausuntoonsa hallituksen esityksen kohdasta 32, jossa käsitellään matkailua/turismia lentomatkustamisen kasvun ajurina.

Kohtaan 32 Budjettilakiesitykset, 01. Hallinto**Hallituksen talousarvioesityksessä todetaan:****Matkailun edistämisen rahoituksen vähentäminen (Lisätoimet 2024) -2 000**

- Yhtiö toteaa, että Finavian lentoasemaverkostossa on erottunut selkeä muutos matkustajatottumuksissa. Yhä useammin lentomatkustamisen motiivi on matkailu. Puolestaan liikematkustaminen Suomessa on vähentynyt merkittävästi koronaa edeltävästä ajasta, mikä heijastelee eurooppalaista trendiä. Esimerkiksi Saksassa kotimaan sisäinen lentomatkustus on vuodesta 2019 vähentynyt -52 % ja Ruotsissa -38 % (lähde: Kansainvälinen lentoasemajärjestö Airports Council International, ACI). Yhtiö arvioi, että työmatkalentämisen vähenemiseen on vaikuttanut merkittävästi etätyöskentelyn ja -neuvottelujen yleistymisen lisäksi taloustilanne ja organisaatioiden tiukentuneet matkustuspoliitikat.
- Yhtiö toteaa Suomen lentoasemaverkoston matkustajadataan viitaten, että Suomessakin lentomatkustajamäärien kasvu on keskittynyt erityisesti matkailuvetoisille lentoasemille: erityisesti Lapin kansainvälinen lentoliikenne Rovaniemen, Kittilän, Ivalon ja Kuusamon lentoasemille on kasvanut myös ennätyskellisen 2022–2023 talvikauden jälkeen ja ensimmäiset ympärivuotiset lentoyhteydet on julkistettu Kittilään ja Rovaniemelle. Lapin kansainvälisen matkailun kasvuun viitaten voidaan arvioida, että panostukset matkailun edistämiseen ovat hyödyttäneet aluetta moninkertaisesti saavutetun matkailutulon kautta.
- Yhtiön näkemyksen mukaisesti myös ajankohta vaikuttaa matkailun edistämisen tärkeyteen: Venäjän ylilentokiellon seurauksena Aasian liikenne on vain murto-osa kriisejä edeltäneeseen aikaan verrattuna. Sen vuoksi ilmailualan toimijat laajasti ymmärtäen joutuvat hakemaan kasvua myös uusilta markkinoilta. Tällä hetkellä Lapin matkailun kasvu on tullut Euroopan mantereelta, mutta pidemmällä aikavälillä kasvua tulee hakea myös muilta mantereilta missä Suomen tunnettuus ei vielä ole riittävällä tasolla ja siten vaatii panostuksia matkailun edistämiseksi.
- Summaten yhtiö toteaa, että matkailun kasvutrendiin tarttuminen mahdollisimman pian matkailun edistämiseen panostamalla tukisi myös Suomen saavutettavuutta mahdollisten uusien matkailuvetoisten reittiyhteyksien muodossa, mikä edesauttaisi Finavian taloudellisen tilanteen positiivista kehittymistä.
- Näin ollen sekä Suomen saavutettavuuden kehittymisen, että yhtiön taloudellisen aseman parantamisen näkökulmista katsottuna yhtiö toteaa, että Suomeen suuntautuvan matkailun edistämisen määrärahaa tulisi leikkausten sijaan kasvattaa, ei vähentää.

Muilta osin yhtiöllä ei ole asiassa lausuttavaa.

Yhtiö oheistaa liitteeksi matkustajamäärät lentoasemittain 2018-2023.

FINAVIA OYJ

Toimitusjohtaja Kimmo Mäki

Matkustajamäärät lentoasemittain 2018-2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Helsinki	20 848 749	21 861 082	5 053 206	4 261 535	12 882 861	15 313 355
Rovaniemi	644 144	661 124	268 122	254 890	560 734	735 078
Oulu	1 096 917	1 057 355	312 892	300 390	632 130	554 096
Kittilä	354 561	363 161	206 251	182 487	337 198	374 626
Turku	369 432	452 927	112 585	51 086	133 137	233 043
Ivalo	242 457	239 753	114 922	110 520	197 987	220 718
Tampere-Pirkkala	228 096	222 390	35 950	8 391	168 328	213 699
Vaasa	315 900	303 911	59 712	19 231	113 244	153 781
Kuopio	245 682	243 529	57 599	36 407	126 083	146 847
Kuusamo	113 569	113 993	70 943	74 209	117 104	120 551
Kajaani	88 815	87 307	17 379	17 600	25 400	40 520
Joensuu	121 554	126 613	21 954	9 090	18 755	38 714
Maarianhamina	54 640	51 597	23 962	18 247	26 639	37 518
Kemi-Tornio	66 800	63 579	13 661	16 738	22 501	37 351
Kokkola-Pietarsaari	68 636	56 113	9 168	6 357	17 198	29 272
Jyväskylä	72 083	66 572	10 590	4 592	10 980	23 492
Pori	17 625	14 415	5 314	4 702	11 628	12 077
Savonlinna	10 757	10 495	1 202	560	3 111	2 977
Yhteensä	24 960 417	25 995 916	6 395 412	5 377 032	15 405 018	18 287 715

Matkustajat: Tarkoittaa saapuvia, lähteviä ja vaihtomatkustajia. Matkustajatilastot eivät sisällä syylapsia tai kauttakulkevia matkustajia.

Lähde: Finavia julkaisee verkkosivuillaan tilastot matkustajien, laskeutumisten sekä rahdin ja postin määristä: [Liikennetilastot | Finavia](#)